



בעולם המצדיק נטילת חיי אדם. זהו ציוני מוחלט — וציוני מוחלט אינו מכיר בי חריגים.

— ציוני מוחלט? ואני אומר להיפך: ציוני מוחלט הוא להוציא להורג. השארת אדם כזה בחיים, הרי זה דבר בלתי-מוסרי מעיקרו. חובה היא להרוג אותו. למען תדע האנושות: ישנו גבול שאסור לעבור אותו. ישנו גבול שמעבר לו אין רחמים. מי ש' משמיד עמים, או מיעוטים, או מעמדות — הרי אינו פושע, ואין דינו דין פושע. רוצח פשוט, אנס, גנב — אלה מיקרים רפואיים, או סוציאליים. אסור להוציאם להורג, ויבוא יום שגניעי למסקנה שאסור גם לכלוא אותם בבית-הסוהר, אלא יש להבינם, להבריאת ולשקמם, כמו חולי-נפש. אך מי שרוצח המונים לשם מטרה פוליטית, ומי שמסיף לכך, אותו יש להוציא אל מחוץ לתחום האנושות. אותו יש להשמיד, לחסל, כמו כלב שוטה. כאות וכאזהרה לכל חבריו — באנגולה, בדרום-אפריקה, בכל מקום. — האומנם אתח חושב שזה יעזור?

— הרב בחדאי יהיה אותך, אך כולי מתקובם נגד הרעיון שאדולף אייכמן יוצא להורג.

— אתה באמת מדהים אותי. מתי הגעת למסקנה זו?

— כבר ברע הראשון, כשאך שמעתי על תפיסתו. ניסיתי להילחם נגד הרגשה זו. ישבתי בעשרות ישיבות של 'בית-המשפט', הסתכלתי בסרצופו המבחיל, שמעתי את הדעות המזועזעות. אבל בכל פעם שאמרת לי: 'איש זה צריך למות!' התקוממתי נגד זה מחדש.

— מדוע, לכל הרוחות? האם ניסית ל' נחם לעצמך את רגשותיך?

— ניסית. זה לא קל. העליתי ברוחי כמה וכמה נימוקים הגיוניים, אך איני בטוח כי נימוקים אלה הם המכריעים בלבני. יכול להיות שאני פשוט מתקובם נגד זה מבחינה ריגשית יסודית.

— בכל זאת, נסה. מה הנימוק הראשון העולה ברוחך?

— איני רוצה שיהיה במדינת ישראל —

# ויכוח

# עם עוצמתי

במדינה שלי — מקום המיועד להריגת אדם. איני יכול להשלים עם הימצאות תא' מוות, גירום, תליין רשמי. עצם המחשבה על עריכת טכס ממלכתי להריגת אדם מעלה בי קבס.

— אולי אתה מתנגד רק לתלייה? האם היית מתנגד פחות להוצאת אדם להורג על ידי כיתת-אש, למשל?

— כן, הייתי מתנגד קצת פחות. אני לך מדוע. הוצאתו של אדם להורג על-ידי כיתת-אש, אין בה השפלה צלם האדם. אינך יודע מי בדיוק הרג את האיש, כי תמיד מחלקים לכמה מן הרובאים כדוריר-סרק. יתר על כן, אין מקום רשמי אין כלי-הריגה שגומר אחרי מעשה. איכשהו, צורה זו מבי' עיתה פחות.

— אם כן, הסכמנו. נבקש שהאיש יוצא להורג בבירה. אני כשעלעמי איני נוטה מרעיון זה. כי במאות השנים האחרונות נוצרה מסורת האוסרת כי הוצאת אדם ל' הורג בבירה יש בה משום הבעת כבוד, בי ניגוד לתלייה. בדרך כלל הרגו בדרך זו קצינים. ואילו אייכמן אינו קצין אמיתי, ו' בוודאי אין כבוד זה מגיע לו. תזכור ש' אפילו הנרלים הנאציים בנירנברג הוצאו להורג בתלייה, למרות בקשתם שיהיגרום בי יריה. אבל אם זה יסיים את הוויכוח, אני מוכן לוותר לך, בתור פשרה. אתה מסכים, לא כן?

★ ★ ★

— לא, איני מסכים. ההלפת התלייה בירייה מפחיתה במקצת את התנגדותי ה' ריגשית, אך רק במקצת. עדיין נשארת ה' עובדה: אני פוחד מעצם רעיון ההוצאה להורג. אני מתנגד לעוצמתה, בכך צורר תי' תמיד התגאיתי בכך שמדינת ישראל ביטלה עונש ברברי זה. כשנשאיתי, פעם, מהו לדעתי ההישג הגדול ביותר של מדינת ישראל בכל 13 שנותיה, אמרתי בלי היסוס: ביטול עונש המוות. והנה, אין אסכים ש' המדינה תפר בעצמה עקרון זה? שהיא תיצור תקדים של הוצאת אדם להורג? הרי אחרי שנוצר תקדים ראשון זה, תהיה הרי צאתו להורג של אדם שני הרבה יותר קלה.

— איך אתה משווה? אייכמן הוא ח'ד פעמי. שום תקדים לא ייווצר. לא בכל שנה, ולא בכל עשר שנים, נתפס אדם ש' השתתף ברצח מיליוני בני-אדם. על איש כזה אין כל נימוקי המוסר ביחס לעונש' המוות חלים כלל. זהו הוצאת-מין-הכלל ה' אחד בדור.

— אבל האם בכלל יתכן יוצא-מין-הכלל כשהמזכיר בעקרון מוסרי עליון? דרשנו את ביטול עונש-המוות מפני שאמרנו: אין שום אדם ראוי ליתול חיי אדם. כי האדם נברא בצלב. החיים החיים קדושים. לא נשים קץ למלחמות, לא נשים קץ למעשי-הזוועה, לא נשים קץ לפאשיזם — אלא אם כן נחדיר ללב האנושות את ההכרה הזאת: שאין דבר

חמור. לדעתי זה רצוני מאוד. — ברור לך שאו יידון למאסר-עולם. בגרמניה אין עונשי-מוות.

— נכון, אפשר גם לסררו לפולנים. — כלי שהם יוציאוהו להורג במקומך? — לפחות לא יוצר או תקדים ישראלי, ולא יהיה מקום-הריגה בישראל.

— זה מסר מוזר מאוד, יידי. אם אומנם, לדעתך, אין זה מוסרי ליתול חיי אדם — האם זה משנה אם אתה עושה זאת בעצמך, או באמצעות שליח? להיפך, אני חושב שזה יהיה יותר אמיץ ויותר מוסרי אם נשלים את המלאכה בעצמנו, תחת להשתמש במעין גוישלי-שבת.

— נכון, אני נאמץ להודות בכך. איני רוצה להתווכח מן האחריות. אולי הפתרון הגבון הוא להמתיק את עונשו ולהחזיקו במאסר-עולם כאן. זה יעשה רושם טוב בי עולם, יביא הרבה אהדה למדינה ויהלש מאוד את האנטי-שמיות.

— האם אין זו דרך זולה ובלתי-מוכחות לרכוש אהדה?

— אולי, אך אין זה הנימוק העיקרי שלי. העיקר הוא שחדאי להחזיק את אייכ' מן בבתי ישראל, במשך עשרות שנים, זה יחזק את הבעייה בחיים. מדי פעם תהיינה בעת גי העולם ידיעות על אייכמן. כל ידי עה כזאת מזכיר את זמעות הנאצים, ותז' כיר לעולם שהפרשה עוננה תובעת בירור ומהשבה.

— ואני מתקומם נגד זה שהאיש יהיה אצלנו, יאכל את לחמנו וינשוט את אוויר ארצנו, אפילו בתור אסיר.

— או מה אתה מציע? אם תוציא לי הורג — מה תעשה בגופתי? תחזיר אותה למשפחה, כדי שתיקבר ותהפוך מקום פולחן לנאציזם הבינלאומי? תקבור אותה באדמת ישראל?

— אולי נשרוף אותה, ונפור את האפר לכל הרוחות.

— זה ייראה כמעשה ברברי, ויקומם בצדק את כל העולם. אך חוששני שסטיני מן העיקר, בסופו של דבר קשה להתחכך על כל העניין באופן אובייקטיבי. ההגיון לא יכריע כאן. זה עניין של רגש. ואני אומר: אסור להוציא להורג.

— ואני אומר: אסור שלא להוציא להורג.

שתבוא בהכרח אחרי הוצאתו להורג. איני רוצה שהבריות יגידו: 'די, מספיק, עזוב אותנו עם זה. העניין נגמר.'

— אבל זה טבעי, יידי. אתה בעצמך אמרת פעם: משפט זה משמש מעין קא' תארוטי. כל מיני תסביכים באו על פתרונם. נוצר יחס נורמאלי אל פרשת הוועות — הן מצד הניצולים, והן מצד יידי-הארץ. קא'תארוטי כזה הוא תופעה חד-פעמית. אין הוא יכול להישמך לנצח. אחרי שהמדינה הודענה יום אחרי יום, במשך חודשים ארוכים, מוכרחה לבוא ריאקציה. כבר כיום אין רוצים לשמע עוד על המשפט. אני חושב שזה דווקא בסדר.

— אולי כן ואולי לא. אבל איננו מצויני יינים בכך. על כל פנים, זה מוקדם מדי. פרשת-ההשמדה לא הוכרחה עד תימה. לי מעשה הסתובב כל המשפט על פני השטח. בגלל צורת גיהול התביעה ביני גרעין האזונה, ובגלל ההנחיות הפוליטיות שקיבל מן הממשלה, לא התעמק המשפט בשום בעייה רצינית. מדוע עלה היטלר לשלטון? מה היה היקף הפשע, מבחינת מספר המשי' תפיסי הישירים והעקיפים, אהריות המוסי' דות הממלכהיים, ויחס העם הגרמני כולו? מה אשמת כהניגי המערב, שא עשו מאד מה להצלת המיליונים? מה אשמת המנהי' גים הציוניים, שא נקטו בשום יוזמה ל' הצלת אהיהם? האם היה מותר לקסטנר לשתף פעולה עם הנאצים? האם היה מותר לשרת ולבן-גוריון לשתף פעולה עם ה' אנגלים? יש פה ים של שאלות, הטעונות בירור לאומי ועולמי. אני חושש שה צאתו להורג של אייכמן שמשש תחליף לבירור כזה. זה יהיה סוף פסק.

★ ★ ★

— אז מה את רוצה שיעשה באיש חשוב את מחשבתך עד הסוף, ותגיע בי הכרח לאבסוד.

— אחת האפשרויות היא, כמובן, למסרו למדינה אחרת בתום ההליכים המשפטיים בישראל. אייכמן רצח רבים, ולא רק יהודי' דים. הוא פגע בבני עשרות לאומים. נוכל להסגירו, למשל, לגרמניה — ולהטיל על העם הגרמני את האחריות לשפטו מחדש על פגיעתו בגרמנים, יהודים ולא-יהודים. זה בחדאי יעורר את הבעייה הנאצית מי חוש בגרמניה, ויעמיד את הגרמנים במיבחן

פעם אמרו כי עונש-המוות דרוש כדי להר' תיע רוצחים. אמרו שביטול עונש-המוות יביא לנחשול עצום של רציחות. אבל הנה בוטל עונש-המוות בארצות רבות, וגם בי ישראל, ושום דבר לא קרה. מספר הרציחות נשאר, פחות או יותר, כפי שהיה. כי ה' יוצא לרצוח, אינו גותך את דעתו על ה' עונש. אין הוא מעלה כלל על דעתו שהוא יתפס. על אחת כמה וכמה קשה להרתיע רוצח פוליטי, רוצח המונים. הוצאתו להורג של אייכמן לא תרתיע את רוצחי העם בי אנגולה. היא גם לא תרתיע את הנאצים החוששים הציצים ברחבי העולם. חוששני ש' ההיפך יהיה נכון. אייכמן יהפוך גיבור בעיניהם, קדוש מעונה.

— אפילו נניח שכן. אז מה? האם עלינו להתחשב בתגובתם של כמה רבבות פטיכור פאטים, חבריו של הרוצח, יותר מאשר בי רגשות הקרבנות? מיליונים שיכלו הוריס, אחים יודים, בעלים ונשים במחנותיו של אייכמן. הם תובעים נקמה. שום דבר פחות מוהצאתו להורג לא יספק אותם.

— יצרה-הגם הוא תמיד מכוער, ותמיד בלתי-פורח.

— אולי, אבל במקרה מיוחד זה הריהו יצר בריא, נורמאלי. איני רופא-נפש, אך הייתי אומר: הפעם דרוש טיפוק יצרה-הנקמה מבחינה רפואית ממש, כדי להבריאת את ה' קורבנות ולתת להם את ההרגשה כי הפוק נסתיים ואפשר להתחיל בחיים חדשים.

★ ★ ★

— אתה רואה? בדיוק מפני זה אני חושש. אני פוחד כי הוצאתו להורג של אייכמן תיצור תגובה ריגשית של 'סוף-סוף העניין נגמר. אפשר לשכוח את התקופה הנאצית, את ההשכחה.' איני רוצה בזה. איני רוצה שישכחו.

— אבל מוכרח להיות איהו שהוא סיום. זה בריא. אינך יכול להחזיק את העולם לנצח במצב של היסטריה אנטי-נאצית.

— כן, אני רוצה להחזיקו במצב של מתיחות, אפילו היסטריה. אני רוצה שכל אחד יזכור: זה לא היה דבר חד-פעמי. ה' תהומות שנתגלו בתקופת הרייך השלישי לא נעלמו. הן קיימות כל הזמן, בכל מקום בגרמניה, באמריקה, בברית-המועצות, בפורטוגל, בישראל. על כן אינני מצוינין בהרגשה של רוחה, של הקלה, בריאקציה